

รายงานสรุปการศึกษาดูงานประเทศกัมพูชา โครงการศึกษาทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมและความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ระหว่างวันที่ 27-29 สิงหาคม 2555

รายชื่อคณะผู้วิจัย

1. พ.ต.ท.สนธยา รัตนธารส ผู้อำนวยการสำนักคดีพิเศษ 2
2. อาจารย์ เปมิกา สนิทพจน์ นักวิจัย
3. นาย อัครพงษ์ เวชยานนท์ นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
4. นางสาว วริตฐภรณ์ อนุหนายนันท์ นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
5. นางสาว มุทิตา มากวิจิตร ผู้ช่วยนักวิจัย
6. Mr.Korn Bunma ผู้ประสานงานชาวกัมพูชาในประเทศไทย
7. Mr.Saruen ผู้ประสานงานชาวกัมพูชาในประเทศกัมพูชา
8. นาย ไกรยุทธ แสงสุข ผู้ช่วยนักวิจัย

กำหนดการเข้าศึกษาดูงาน

1. เข้าพบเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศกัมพูชา
2. ดูงานที่ศาลอาญาสำนักงานตำรวจ และสำนักงานอัยการ
3. ประชุมผู้แทนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

1.เข้าพบเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงพนมเปญ ในวันที่ 28 สิงหาคม 2555 เมื่อเวลา 10.00 น.- 12.00 น. ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงพนมเปญ
ชื่อ-นามสกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์) ท่านสุรพล มณีพงษ์ อัครราชทูตไทย ประจำประเทศกัมพูชา
นายสรจักร บุรณสัมฤทธิ์ อัครราชทูตที่ปรึกษา
นายอังกูร กุลวานิช เลขานุการเอก
นายจารุภูมิ เรืองสุวรรณ เลขานุการเอก

เรื่อง ลักษณะของความผิดและกระบวนการในการดำเนินคดีที่คนไทยไปกระทำผิดในประเทศกัมพูชา

- การกิจโดยสรุปของสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ คือ การคุ้มครองดูแล

คนไทยที่เข้ามาท่องเที่ยว และประกอบธุรกิจ ทั้งในรูปแบบการค้าตามแนวชายแดน การไปมาหาสู่ระหว่างกันของประชาชนตามแนวชายแดน เนื่องจากประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีอาณาเขตชายแดนติดต่อกันจึงได้มีการเปิดการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศทั้งแบบด่านชั่วคราวและด่านถาวร เช่น ด่านชายแดนไทย-กัมพูชา อรัญประเทศ ด้านช่องจอม-ช่องสง่า จังหวัดสุรินทร์ ด้านพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ด้านคลองลึก จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น ในการให้ความช่วยเหลือคนไทยที่เข้ามากระทำความผิด

ทางด้านกฎหมายนั้น ปัญหาด้านกฎหมายที่คนไทยได้รับคือกฎหมายของประเทศกัมพูชามีอัตราโทษ และบทลงโทษที่รุนแรง เมื่อคนไทยที่เข้ามากระทำความผิดและได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของประเทศกัมพูชาแล้วค่อนข้างถูกจำกัดในเรื่องของการประกันตัว เนื่องจากเป็นชาวต่างชาติและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เมื่อถูกดำเนินคดีแล้ว และคดีถึงที่สุดก็จะนำตัวเข้าสู่เรือนจำติด โดยเรือนจำของประเทศกัมพูชานั้นก็จะแบ่งแยกออกเป็นเขต แล้วแต่พื้นที่ที่กระทำความผิด และสำหรับนักโทษต่างชาตินั้นไม่ได้มีการแยกออกจากนักโทษกัมพูชาแต่อย่างใด ส่วนคนไทยที่ตกเป็นผู้ต้องขังในประเทศกัมพูชานั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในเรือนจำกรุงพนมเปญในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ได้มีความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยความร่วมมือในทางอาญาระหว่างประเทศ แต่การนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือกันเท่าที่ควร ในเรื่องความตกลงเกี่ยวกับการโอนตัวนักโทษ ซึ่งที่ผ่านมามีกรณีของคนกัมพูชาที่เข้ามากระทำความผิดในประเทศไทยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมขอประเทศไทยและถูกกักขังในเรือนจำประเทศไทยแต่ได้มีการโอนตัวนักโทษมารับโทษต่อที่กัมพูชาเพื่อลดภาระในการดูแลนักโทษของประเทศไทย ส่วนคนไทยที่ถูกดำเนินคดีในประเทศกัมพูชานั้นยังไม่ปรากฏว่ามีการโอนตัวไปรับโทษต่อที่ประเทศไทยแต่อย่างไร ทั้งนี้จากการที่สถานทูตได้ทำการสอบถามติดตามประสานงาน มีผู้ต้องขังชาวไทยในบางคนซึ่งถูกจำคุกในเรือนจำกรุงพนมเปญ และเป็นอาจารย์ให้การศึกษาด้านงานศิลปะให้แก่ผู้ต้องขังชาวกัมพูชา ทั้งนี้ในด้านภารกิจหน้าที่ของสถานอัครราชทูต คือการติดต่อดูแลประสานงานกับญาติผู้ต้องขัง และให้ความช่วยเหลือทางคดี จัดหาทุนยาคู จนวนกระทั่งดูแลเรื่องความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังที่เป็นคนไทยในเรือนจำ และที่สำคัญคือให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว ตลอดจนนักธุรกิจ และให้การแนะนำไม่ให้คนไทยนั้นเข้ามากระทำความผิดในประเทศกัมพูชา

- สถิติคดีที่คนไทยเข้ามากระทำความผิดในกรุงเทพมหานครและบริเวณเมืองอื่น ๆ ที่
สถานทูตสามารถให้ข้อมูลได้ คือ

1)คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 24 คดี

คดีที่ตัดสินคดีถึงที่สุดแล้ว ซึ่งในประเทศกัมพูชาได้จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือน
สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือ ป.ป.ส. ในประเทศไทย และได้มีความร่วมมือที่ดีในทางความ
ร่วมมือทางด้านยาเสพติดกับประเทศไทย ทั้งยังมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้กับคดียาเสพติดควบคู่กับกฎหมายอาญา
ของประเทศกัมพูชา

2)คดีหลบหนีเข้าเมืองหรือเข้าเมืองผิดกฎหมาย 2 คดี

ซึ่งในกรณีหลบหนีเข้าเมืองและการเข้าเมืองผิดกฎหมายนั้น เป็นกรณีที่มีการกระทำ
ความผิดกฎหมายอื่นด้วย กล่าวคือ มีอาวุธปืนในครอบครอง และผิดข้อหาอื่น เช่นคดีข่มขืน แต่ถ้าเป็นกรณีไม่
มีข้อหาอื่น เช่นถูกจับกุมบริเวณชายแดน ก็จะมีวิธีการดำเนินการโดยชุดประสานงานตามแนวชายแดนไทย –
กัมพูชา ซึ่งเป็นความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงานทั้งในประเทศไทยและกัมพูชา โดยเมื่อมีการจับกุม จะทำการ
ควบคุมและดำเนินการส่งตัวกลับคืนไปยังประเทศไทย ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะในเรื่องหลบหนีเข้าเมืองหรือเข้า
เมืองผิดกฎหมายใช้ร่วมกับกฎหมายอาญาของประเทศกัมพูชาเอง

3)การค้ำมนุษย์(ลักพาตัว) 5 คดี

ในเรื่องคดีฉ้อโกงที่เกิดขึ้นในประเทศกัมพูชานั้นจะเป็นกรณีที่คนไทยเข้าไปดำเนินการ
ด้านธุรกิจแล้วเกิดปัญหาขึ้นทั้งต่อคนไทยด้วยกันเอง และเกิดพิพาทกับหุ้นส่วนชาวกัมพูชา ส่วนในเรื่องปัญหา
แรงงานไม่มีปัญหาในด้านดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานกัมพูชาที่เข้าไปทำงานที่
ประเทศไทยเสียส่วนใหญ่

- **เมื่อมีกระบวนการจับกุม** คนไทยที่กระทำความผิดในประเทศกัมพูชา โดยหลักการแล้ว
ทางการกัมพูชาหรือหน่วยงานที่จับกุมผู้กระทำความผิด จะแจ้งให้สถานทูตไทยทราบภายใน 48 ชั่วโมง
แต่ในทางปฏิบัติแล้วหากพบหรือรับทราบเองทางสถานทูตจะหาข้อมูลเพื่อเข้าไปทำการช่วยเหลือ จากนั้นให้
ทางกัมพูชาจะดำเนินการแจ้งให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร **ปัญหาหลักโดยทั่วไปทางสถานทูตพบ** คือ ไม่ได้
รับแจ้งโดยเฉพาะในศาลต่างจังหวัดของประเทศกัมพูชา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อทางสถานทูตทราบเองหรือ
ปรากฏต่อสื่อ จะดำเนินการไปพบผู้ต้องหาเพื่อสอบถามในเรื่องสิทธิมนุษยชน จัดหาทนายความให้ รวมทั้ง
ประสานงานเกี่ยวกับการประกันตัว

ในประเทศกัมพูชานั้นไม่มีโทษประหารชีวิต โทษที่มีอัตราสูงสุดคือโทษจำคุกตลอดชีวิต และ
ระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศกัมพูชา โดยมีศาลเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งสามารถใช้ดุลยพินิจได้
มากกว่าศาลในประเทศไทย แต่ทั้งนี้มียุทธศาสตร์ที่สำคัญในการดำเนินคดี คือปัญหาทางด้านภาษาที่แตกต่างกัน
จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาล่ามให้ผู้ถูกดำเนินคดี ซึ่งผู้ที่เป็นล่ามนั้นความสามารถก็จะขึ้นอยู่กับทนาย แต่
ล่ามส่วนใหญ่มีความรู้ด้านกฎหมายน้อยจึงไม่ก่อให้เกิดแก่คดีมากนัก

- **ขั้นตอนในการช่วยเหลือคนไทยเมื่อถูกจับกุม**

ขั้นตอนแรกเมื่อทราบเรื่องว่ามีคนไทยถูกดำเนินคดี ทางสถานทูตจะประสานงานเพื่อ
ตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลในพื้นที่ และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นบุคคลสัญชาติ
ไทยหรือไม่

ขั้นตอนต่อมาฝ่ายกงสุลจะเข้ามาดูแลและช่วยเหลือในเบื้องต้นตามสนธิสัญญากรุงเวียนนา
ฯ โดยคำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก

การเข้าไปเพื่อพบปะพูดคุย สอบถามความต้องการ ล่าม ทัศนคติ กรณีนี้อาจมีทุนทรัพย์ก็จะดำเนินการหาทุนความเอง ในทางตรงข้ามหากผู้ถูกดำเนินคดีเป็นผู้ไม่มีทุนทรัพย์ ทางสถานทูตก็จะจัดหาทุนความให้ โดยมีทุนความอาสา และให้ความช่วยเหลือในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคดี เมื่ออุทธรณ์ออกจากคนไทยที่ถูกจับกุม เช่น เจ็บป่วยพบแพทย์ ช่วยประสานทุนความ ร่วมฟังการพิจารณาคดี

ขั้นตอนต่อมาเมื่อศาลมีคำสั่งตัดสินคดีความเป็นที่สิ้นสุดแล้ว มีการปล่อยตัวก็จะดำเนินการส่งตัวกลับประเทศไทย หากมีการตัดสินให้จำคุกจะมีการช่วยเหลือในช่องทางอื่นเช่น เรื่องขั้นตอนของการอุทธรณ์ การเยี่ยมที่เรือนจำเป็นประจำทุกเดือนเพื่อสอบถามความต้องการ นำอาหารไปให้รวมทั้งกรณีอื่น ๆ ที่สำคัญจำเป็นเสมือนประหนึ่งเป็นญาติผู้ต้องขังเอง เป็นต้น การอภัยโทษของประเทศกัมพูชานั้น มีการขออภัยโทษได้โดยขอพระราชทานอภัยโทษต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะมีการขอในเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น วันสำคัญของชาติ เป็นต้น

-เรือนจำภายในประเทศกัมพูชา สภาพโดยทั่วไปของเรือนจำที่สถานทูตได้เข้าไปตรวจสอบพบว่ามีสภาพที่ยังคงล้าหลังยังขาดงบประมาณ โดยเฉพาะในเรือนจำที่อยู่ในที่ห่างไกลความเจริญ ขาดแคลนไฟฟ้าและน้ำประปา จะไม่มีไฟฟ้าและพัดลมให้กับผู้ต้องขัง รวมถึงด้านอาหารการกินปกติ ในบางครั้งอาหารที่ให้ผู้ต้องขังจะมีอาหารบูด สภาพแอม้อต แต่นักโทษที่มีความประพฤติดีจะมีรายได้จากการประกอบอาชีพ เช่น สอนหนังสือ การทำงานศิลปะ ซึ่งทั้งหมดจะถูกควบคุมตัว ณ เรือนจำเดียวกันโดย ไม่มีการเปลี่ยนเรือนจำผู้กระทำความผิดชาวกัมพูชาและคนต่างชาติจะถูกควบคุมอยู่ด้วยกัน

-ศาลปกครองประเทศกัมพูชานั้นยังไม่มีระบบศาลปกครอง หากมีกรณีพิพาทจะต้องนำเรื่องขึ้นไปฟ้องร้องที่ศาลยุติธรรม

-การลงทุน มีการลงทุนจากนักลงทุน ประเทศจีน เกาหลีใต้ เวียดนาม และไทย ตามลำดับ มีอุตสาหกรรมที่เป็นอุตสาหกรรมหลักคือ สิ่งทอ และอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ แต่ภาคการผลิตที่แท้จริงของประเทศกัมพูชา คือ การท่องเที่ยว เช่น นครวัด นครธม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมาก

-ความพร้อมของสถานทูตเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ปัจจุบันได้มีการเตรียมความพร้อมในระดับหนึ่ง แต่ยังคงขาดงบประมาณที่จะใช้ในการให้ความช่วยเหลือคนไทยซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่วนข้อเสนอแนะ ทางสถานทูตเห็นควรให้ทางรัฐบาลเพิ่มงบประมาณในส่วนของสถานทูตเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์และให้การช่วยเหลือคนไทยที่เข้ามายังประเทศกัมพูชา

-การเตือนภัยสำหรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวและประกอบธุรกิจ แจ้งให้คนไทยทราบเหตุ เช่น การเดินทางเข้า-

ออกประเทศกัมพูชาให้ถูกต้องตามกฎหมาย การป้องกันมิให้คนไทยตกเป็นเหยื่อของขบวนการยาเสพติด เป็นต้น

-ความเสี่ยง ในเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เคยมีและไม่เคยมี ทางสถานทูตมีความเห็นว่าประเทศกัมพูชาจะถูกใช้เป็นเส้นทางผ่านเส้นทางลำเลียงยาเสพติดและสารตั้งต้น คนกัมพูชาจะออกนอกประเทศเพื่อไปใช้แรงงานทั้งที่เต็มใจและถูกบังคับ เช่น ใช้แรงงานเป็นลูกเรือประมง และถูกบังคับให้ค้าประเวณี อันเป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เป็นต้น
